

**การถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ของคณะรัฐมนตรี
ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย***
OATH OF OFFICE TO THE KING BY CABINET UNDER THE CONSTITUTION

เฉลิมชัย ก๊กเกียรติกุล, สุรพล สุขะพรหม, ยุทธนา ปรานีต
Chalermchai Kokkeadtikul, Surapon Suyaprom, Yuttana Praneet
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: Chalermchai.k@nbtc.go.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการของแนวคิดเกี่ยวกับการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ของคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2) เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามเงื่อนไขการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินการในกรณีเกิดปัญหาเกี่ยวกับการถวายสัตย์ปฏิญาณ งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 17 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า 1. การถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์ถือเป็นเงื่อนไขบังคับก่อนสำหรับการเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรี หากนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรียังไม่ได้ถวายสัตย์ปฏิญาณ การเป็นนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีนั้นยังไม่สมบูรณ์ แม้จะมีการโปรดเกล้าแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีแล้ว การถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์สะท้อนแนวคิดและหลักการอำนาจอธิปไตยของปวงชนชาวไทย รัฐธรรมนูญนิยม การประกันความมั่นคงของรัฐธรรมนูญ และความเชื่อ/จารีตประเพณี 2. ปัญหาเกี่ยวกับการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ ได้แก่ 1) ปัญหาจุดเปลี่ยนผ่านของรัฐบาล 2) ปัญหาการถวายสัตย์ต่อหน้าองค์พระมหากษัตริย์ 3) ปัญหาการกล่าวถ้อยคำถวายสัตย์ไม่ครบถ้วน และ 4) ปัญหาการบังคับให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ 3. แนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหา ได้แก่ 1) การดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องโดยคณะรัฐมนตรี 2) กลไกการตรวจสอบโดยรัฐสภาและทางการเมือง 3) กลไกการตรวจสอบโดยศาลรัฐธรรมนูญ 4) กลไกการตรวจสอบโดยประชาชน และ 5) หลักอาชชวะ

คำสำคัญ: การถวายสัตย์ปฏิญาณ; พระมหากษัตริย์; คณะรัฐมนตรี; รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study evolution of concepts and principles in political science and law regarding to Oath of Office to the King by Cabinet Under the Constitution; 2. To study the problems of the compliance with the conditions of Cabinet's Oath of Office; and 3. To study solution to mishap of Cabinet's Oath of Office. The methodology was the qualitative research, collected data from relevant document and 17 key informants by in-depth-interviewing.

Findings of the research were as follows: 1. The Cabinet's oath to the King is a pre-requirement for the official inauguration of the Cabinet. If the Prime Minister or Minister has not taken oath of office, the status of prime minister or minister is not complete and cannot run the country. The Cabinet's oath of office to the King reflects the concepts and principles of sovereignty of people, the constitutionalism, the protection of the constitution, and traditional belief. 2. The problems of Cabinet's Oath of Office were as follows: 1) shifting of government power, 2) taking oath of office before the King, 3) addressing incomplete words and 4) complying with the constitution. 3. The solutions to mishap of Cabinet's Oath of Office were as follows: 1) Corrective action by the Cabinet; 2) the check and balance mechanism by the Parliament; 3) the review by the Constitutional Court; 4) the political participation of citizen; and 5) the Integrity rule (Ashwa principle).

Keywords: Oath of Office; King; Cabinet; Constitution of Kingdom of Thailand

บทนำ

การถวายสัตย์ปฏิญาณ กล่าวได้ว่าเป็นการปฏิบัติที่มีมาแต่โบราณสืบทอดมาจากพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา เนื่องจากประชาชนสมัยโบราณมีความผูกพันกับพระมหากษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งเป็นผู้มีพระราชอำนาจสูงสุด เพื่อให้พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการตม้น้ำสาบานว่าจะจงรักภักดีและซื่อตรงต่อพระมหากษัตริย์ แนวคิดดังกล่าวได้ตกทอดสืบต่อมาในสังคมไทยจนกระทั่งปัจจุบันทั้งในแง่ของจารีตประเพณีและความเชื่อทางศาสนา โดยเฉพาะศาสนาพราหมณ์และพุทธศาสนาที่ผูกพันกับการเมืองการปกครองของประเทศมาช้านาน (ธัญญ์พิชา โรจนะ, 2550) รวมทั้งเป็นที่มาของหลักการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่สอดคล้องกับแนวคิดการปฏิญาณตนก่อนเข้ารับตำแหน่งของผู้นำประเทศที่อารายประเทศ ซึ่งพัฒนามาจากระบบประชาธิปไตยและหลักรัฐธรรมนูญนิยมด้วย

ตามบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ในมาตรา 161 วรรคหนึ่งและสอง ระบุว่า ก่อนเข้ารับหน้าที่ รัฐมนตรีต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ โดยที่ผ่านมาเป็นที่ยอมรับในทางกฎหมายและทางปฏิบัติว่าการถวายสัตย์ปฏิญาณของ คณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์ถือเป็นเงื่อนไขสำหรับการเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรี กล่าวคือแม้ จะมีการโปรดเกล้าแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีทั้งคณะครบแล้ว แต่นายกรัฐมนตรีหรือ รัฐมนตรียังไม่ได้ถวายสัตย์ปฏิญาณ การเป็นนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีนั้นยังไม่สมบูรณ์ ยังใช้อำนาจหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีไม่ได้สมบูรณ์เต็มที่ (วิชญ์ เครืองาม, 2554)

ในการถวายสัตย์ปฏิญาณของรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์ในวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 เกิดประเด็นเรื่องการถวายสัตย์ปฏิญาณเนื่องจากการกล่าวอ้างว่านายกรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้นำกล่าวข้อความโดยไม่ครบถ้วน ขาดข้อความบางส่วนตามที่บทบัญญัติ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 161 กำหนดไว้ จึงเกิดประเด็นคำถามว่าการที่ นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรี กล่าวปฏิญาณโดยไม่ครบถ้วนทุกถ้อยคำจะมีผลทำให้ นายกรัฐมนตรีกระทำผิดรัฐธรรมนูญ ถึงกับต้องพ้นจากตำแหน่งหรือไม่ คณะรัฐมนตรีต้องพ้นไป ทั้งคณะและความเป็นรัฐบาลนี้ไม่สมบูรณ์ เป็นโมฆะหรือไม่ นายกรัฐมนตรีต้องรับผิดชอบอย่างไร กลไกทางกฎหมายและกระบวนการตรวจสอบใดจะเป็นผู้ทำให้เรื่องนี้ยุติด้วยความเป็นธรรม (ข่าวสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2563)

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว จึงเป็นเหตุจูงใจในการศึกษาถึงที่มาและพัฒนาการของ แนวคิด หลักการหรือทฤษฎีทางรัฐศาสตร์และกฎหมายที่เกี่ยวกับการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อ พระมหากษัตริย์ของคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และศึกษาแนว ทางการดำเนินการในกรณีเกิดปัญหาที่มีการปฏิบัติตามเงื่อนไขการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อ พระมหากษัตริย์ของคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยไม่ครบถ้วน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการแนวคิดทางรัฐศาสตร์และกฎหมายเกี่ยวกับการถวายสัตย์ ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ของคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
2. เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามเงื่อนไขการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อ พระมหากษัตริย์ของคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
3. เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินการในกรณีเกิดปัญหาที่มีการปฏิบัติตามเงื่อนไขการ ถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ของคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ไม่ครบถ้วน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) ที่ศึกษาวิเคราะห์หลักการ แนวคิด และทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย

การศึกษาวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทำการทบทวนจากแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ถูกเลือกแบบเฉพาะเจาะจงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและกลุ่มที่เกี่ยวข้อง จำนวน 17 รูปหรือคน โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการด้านนิติศาสตร์ จำนวน 6 รูป/คน 2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 6 รูป/คน 3) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการด้านพุทธธรรม จำนวน 2 รูป/คน และ 4) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิหรือบุคคลที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการถวายสัตย์ต่อพระมหากษัตริย์ของคณะรัฐมนตรี จำนวน 3 รูป/คน โดยใช้กระบวนการวิธีการสัมภาษณ์แบบชี้นำ (guided interview)

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลจากเอกสารและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกันในภาพรวม มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปประเด็นสำคัญ จัดหมวดหมู่ตามประเด็น และใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Content Analysis) เพื่อสรุปเพิ่มเติมเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยและสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์การวิจัย สามารถนำสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. พัฒนาการแนวคิดทางรัฐศาสตร์และกฎหมายเกี่ยวกับการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ของคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พบว่า การถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์ถือเป็นเงื่อนไขบังคับก่อนสำหรับการเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรี หากนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรียังไม่ได้ถวายสัตย์ปฏิญาณ การเป็นนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีนั้นยังไม่สมบูรณ์ แม้จะมีการโปรดเกล้าแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีทั้งคณะครบแล้ว และหลักการการถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์สะท้อนแนวคิดและหลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย รัฐธรรมนูญนิยม การประกันความมั่นคงของรัฐธรรมนูญ และจารีตประเพณีความเชื่อสืบทอดที่ยึดถือพิธีกรรมที่แสดงถึงการให้คำมั่นสัญญาของผู้นำประเทศที่จะเข้าบริหารประเทศต่อพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขแห่งรัฐและตัวแทนของประชาชนผู้มอบอำนาจอธิปไตย (ทั้งนี้ ถ้อยคำของการถวายสัตย์ของคณะรัฐมนตรีประกอบด้วยหลักการสำคัญสามประการคือ

1) จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ 2) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน และ 3) รักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของระบอบการปกครองประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2. ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามเงื่อนไขการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ของคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามเงื่อนไขการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ของคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยไม่ครบถ้วน ได้แก่ 1) ปัญหาจุดเปลี่ยนผ่านการส่งมอบอำนาจของรัฐบาล 2) ปัญหาการถวายสัตย์ต่อหน้าองค์พระมหากษัตริย์ 3) ปัญหาการแสดงถ้อยคำถวายสัตย์ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ และ 4) ปัญหาการบังคับให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ

3. แนวทางการดำเนินการในกรณีเกิดปัญหาในการปฏิบัติตามเงื่อนไขการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ของคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยไม่ครบถ้วน พบว่า แนวทางการดำเนินการในกรณีเกิดปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามเงื่อนไขการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ของคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยไม่ครบถ้วน แบ่งได้เป็น 5 แนวทาง ได้แก่ 1) การดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องโดยคณะรัฐมนตรี 2) กลไกการตรวจสอบโดยรัฐสภาและทางการเมือง 3) กลไกการตรวจสอบโดยศาลรัฐธรรมนูญ 4) กลไกการตรวจสอบโดยประชาชน และ 5) หลักพุทธธรรม โดยเฉพาะหลักอชวา

อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัย มีประเด็นสำคัญที่น่าสนใจนำมาอภิปราย ได้แก่

1. หลักการและความสำคัญของการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย สรุปได้ดังนี้

1.1 การถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์เป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับการเข้ารับหน้าที่นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีจะต้องทำการถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์ก่อนจึงจะเข้าปฏิบัติหน้าที่ได้ตามกฎหมาย การถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์เป็นบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศและหลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

1.2 การถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีเป็นพิธีกรรมที่แสดงถึงการให้คำมั่นสัญญาของบุคคลที่จะเข้ารับบริหารประเทศต่อพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขแห่งรัฐและตัวแทนของประชาชนผู้มอบอำนาจอธิปไตยเพราะฉะนั้น คณะรัฐมนตรีผู้ถวายสัตย์ปฏิญาณต้องยึดมั่นในหลักการตามถ้อยคำปฏิญาณตนที่ได้ให้ไว้ในฐานะของคำมั่นสัญญาที่แสดงผูกพันไว้

1.3 บทบัญญัติรัฐธรรมนูญระบุถ้อยคำของการถวายสัตย์ของคณะรัฐมนตรีไว้สามประการคือ (1) จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ (2) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน (3) รักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ ซึ่งถ้อยคำและหลักการทั้งสามข้อนี้ถือเป็นหัวใจสำคัญของระบอบการปกครองประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

1.4 การถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์เป็นรูปแบบสำคัญทางกฎหมาย โดยถือเป็นจุดกำหนดการเปลี่ยนผ่านรัฐบาลจากคณะรัฐมนตรีชุดใหม่และชุดเก่าหรือจุดส่งมอบอำนาจบริหาร ดังนั้น คณะรัฐมนตรีจำเป็นต้องดำเนินการให้ถูกต้องครบถ้วนตามขั้นตอน

1.5 ถ้อยคำของบทบัญญัติเกี่ยวกับการถวายสัตย์ปฏิญาณ ได้วางหลักการผู้พิทักษ์รัฐธรรมนูญไว้ให้ผู้ปฏิญาณตนต้องให้คำมั่นในการเคารพ รักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ รวมทั้งมิให้ผู้ใดหรือองค์กรใดกระทำการละเมิดรัฐธรรมนูญด้วยอันเป็นหลักการสำคัญตามแนวคิดรัฐธรรมนูญสมัยใหม่

การถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีหรือสถาบันทางการเมืองเป็นหลักการสากลที่ได้ประเทศต่างๆ ได้ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติทั้งที่ปกครองระบอบประชาธิปไตยและเผด็จการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจษฎา พรไชยา (2543) ได้วิจัยเรื่อง “พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ตามกฎหมายและธรรมเนียมปฏิบัติทางรัฐธรรมนูญ : ศึกษาเปรียบเทียบประเทศอังกฤษและประเทศไทย” และ ปวีศร เลิศธรรมเทวี (2561) ได้วิจัยเรื่อง “การนำประเพณีในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมาใช้ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีรัฐธรรมนูญ” ผลการวิจัยพบว่า อันเป็นคุณลักษณะเฉพาะของสถาบันกษัตริย์ของไทยที่มีความเชื่อมโยงกับประชาชนอย่างมาก และระบอบพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญนั้น พระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประเทศ แต่อำนาจด้านการปกครองนั้น ถูกโอนมาเป็นของรัฐบาล พระมหากษัตริย์จึงทรงใช้พระราชอำนาจผ่านฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญ์พิชา โรจนะ (2550) เรื่อง “พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาในสังคมไทย จนถึง พ.ศ. 2575” และวิกานดา เกียรติมาโนชญ์ (2558) เรื่อง “รูปแบบและหน้าที่ของการสาบานและสาปแช่งในวาทกรรมการเมืองไทย” ผลการวิจัยพบว่าแนวคิดการสาบานตนและพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยามีอิทธิพลต่อแนวคิดการถวายสัตย์ปฏิญาณตามรัฐธรรมนูญ โดยระบุถ้อยคำและแนวคิดในการแสดงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์

2. แนวคิดและทฤษฎีทางกฎหมายและรัฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย สรุปได้ดังนี้

2.1 บทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่กำหนดเกี่ยวกับการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนั้นสะท้อนแนวคิดอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทยและระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

2.2 การถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ต้องดำเนินการก่อนเข้ารับตำแหน่งและมีผลการเข้าปฏิบัติหน้าที่ เพราะเป็นบทบังคับตามรัฐธรรมนูญบัญญัติ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นสาระสำคัญของกระบวนการที่จะนำมาซึ่งความสมบูรณ์ของการเป็นคณะรัฐมนตรี การปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวถือเป็นหน้าที่หรือเป็น “พันธะทางกฎหมาย” (Legal Obligation) มิใช่ “ทางเลือกทางการเมือง” (Political Choice)

2.3 การถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต้องกระทำต่อหน้าองค์พระมหากษัตริย์ เว้นแต่พระองค์จะทรงมีพระราชวินิจฉัยจะโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้กระทำต่อพระรัชทายาทซึ่งทรงบรรลุนิติภาวะแล้วหรือต่อผู้แทนพระองค์ก็ได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญและเป็นประมุขของชาติ ซึ่งบทบาทหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ในฐานะประมุขของชาตินั้นทำหน้าที่ในเชิงสัญลักษณ์และการรวมให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียวของชาติ รวมทั้งเป็นการแสดงถึงเกียรติยศและความสง่างาม (dignified) และมีความเป็นกลางทางการเมือง นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี มิใช่องค์กรอัยการด้วยตนเอง แต่เป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยในทางปฏิบัติ แม้จะเป็นประมุขฝ่ายบริหาร จึงจำเป็นต้องกล่าวคำปฏิญาณต่อหน้าประมุขแห่งรัฐจึงสอดคล้องกับระบอบการเมืองการปกครองประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

2.4 การถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์ถือเป็นจุดเปลี่ยนผ่านการส่งมอบอำนาจระหว่างรัฐบาลชุดเก่าและชุดใหม่ ซึ่งการกำหนดจุดเปลี่ยนผ่านส่งมอบอำนาจดังกล่าวเป็นนิตินโยบายที่ต้องการให้การส่งมอบหรือเปลี่ยนผ่านรัฐบาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและสงบสันติ ด้วยการกำหนดให้องค์พระมหากษัตริย์ในฐานะประมุขของประเทศและทรงเป็นกลางในการทางการเมืองเป็นผู้กำหนดวันเวลาในการส่งมอบอำนาจของรัฐบาลอย่างราบรื่น ซึ่งถือว่ามีความยืดหยุ่นค่อนข้างมาก

2.5 ถ้อยคำในการถวายสัตย์ปฏิบัติที่กำหนดไว้รัฐธรรมนูญเป็นการกำหนดหลักการสำคัญทางรัฐธรรมนูญและความคาดหวังของรัฐธรรมนูญที่ประสงค์ให้ผู้ถวายสัตย์ในแต่ละตำแหน่งจะต้องตระหนักและแสดงคำมั่นสัญญาต่อประชาชน

2.6 การกล่าวถ้อยคำการถวายสัตย์ปฏิญาณตนของคณะรัฐมนตรีต้องกล่าวให้ถูกต้องและครบถ้วน เพราะตามเอกสารเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญระบุไว้ชัดเจนถึงเหตุผลที่ควร

ต้องกำหนดถ้อยคำในการถวายสัตย์ปฏิญาณไว้ มิต้องการให้คณะรัฐมนตรีหรือผู้ถวายสัตย์ปฏิญาณประดิษฐ์ถ้อยคำที่จะกล่าวได้เองตามอำเภอใจ ประกอบการเนื้อหาของถ้อยคำที่จะต้องถวายสัตย์ยังแสดงถึงหลักการสำคัญที่รัฐธรรมนูญประสงค์จะให้ผู้กล่าวถ้อยคำถวายสัตย์ปฏิญาณตระหนักและให้คำมั่นสัญญาว่าจะยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักการดังกล่าว ดังนั้น จึงเป็นหลักการที่ยอมรับกันว่าการกล่าวถ้อยคำถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์มีอากถาวาหรือเกินได้

2.7 การบัญญัติหลักการและถ้อยคำของการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแสดงให้เห็นแนวคิดรัฐธรรมนูญนิยมที่มุ่งประสงค์ให้เกิดความชัดเจนในหลักการประชาธิปไตยและเพิ่มเติมหลักการพิทักษ์รัฐธรรมนูญโดยกำหนดให้คณะรัฐมนตรีกล่าวถวายสัตย์ปฏิญาณว่า “...รักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ” จึงเท่ากับแสดงให้เห็นว่าคณะรัฐมนตรีถือเป็นผู้พิทักษ์รัฐธรรมนูญ โดยทำหน้าที่ประกันความมั่นคงแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อให้รัฐธรรมนูญอยู่ยั้งถาวร หลักการสำคัญจะต้องไม่ถูกทำลาย การปฏิญาณตนจึงเป็นกลไกสร้างความมั่นคงแก่รัฐธรรมนูญหรือเป็นความพยายามรักษาความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ดังจะเห็นได้ว่าบุคคลที่ดำรงตำแหน่งในองค์กรตามรัฐธรรมนูญทุกองค์กรล้วนแต่ต้องปฏิญาณตนทั้งสิ้น

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฐากร ศิริยุทธวัฒนา (2560) ได้วิจัยเรื่อง “การประกันความมั่นคงแห่งรัฐธรรมนูญ” ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยสร้างกลไกให้เกิดรักษาเสถียรภาพทางการเมืองระหว่างองค์กรหลักของรัฐ รวมทั้งการกำหนดคบบัญญัติให้องค์กรหลักที่ใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญมีหน้าที่พิทักษ์รัฐธรรมนูญไว้ เพื่อประกันความมั่นคงของรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ยังเป็นไปในทิศทางเดียวกับนอกจากนี้ ยังเป็นไปในทิศทางเดียวกับงานวิจัยของสุชาติา เรื่องแสงทองกุล (2560) เรื่อง “การกระทำทางรัฐบาล และปัญหาการตรวจสอบการกระทำทางรัฐบาล” ที่ผลการวิจัยพบว่าหลักการรัฐธรรมนูญนิยม (Constitutionalism) ที่ยึดหลักการว่ารัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมุ่งเน้นการสร้างเสถียรภาพและประสิทธิภาพให้กับรัฐบาลในระบอบการเมือง เช่น สร้างเงื่อนไขที่กำหนดให้การดำเนินการของรัฐต้องโปร่งใสและมีการตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายตุลาการ เพื่อให้การใช้อำนาจรัฐไม่เป็นไปตามอำเภอใจตามหลักการจำกัดอำนาจรัฐ เพราะเชื่อว่ารัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรจะเป็นกลไกสำคัญที่จะทำขับเคลื่อนให้รัฐบาลสามารถบริหารประเทศให้เป็นไปโดยเรียบร้อยต่อเนื่องและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมได้ ซึ่งเป้าหมายสุดท้ายคือการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่จะไม่ถูกละเมิดจากรัฐ

3. ปัญหาที่เกี่ยวกับการถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ผ่านมามีปัญหาอยู่บ้างและได้มีการแก้ไขปัญหาบางประการไปบ้างแล้ว แต่ในบางปัญหายังขาดความชัดเจน ทั้งนี้ ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นสามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 ปัญหาจุดเปลี่ยนผ่านการส่งมอบอำนาจของรัฐบาล ในอดีตเคยเกิดเหตุการณ์หลายครั้งแล้วว่ามีกรโปรดเกล้าฯ นายกรัฐมนตรีคนใหม่แล้ว แต่ยังไม่ได้เข้าเฝ้าถวายสัตย์ปฏิญาณ จึงเกิดปรากฏการณ์ที่มีนายกรัฐมนตรีสองคนในช่วงเวลาเดียวกัน เช่น กรณีรัฐบาลของนายอานันท์ ปันยารชุน กับรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย รัฐบาลของนายชวน หลีกภัย กับรัฐบาลของนายบรรหาร ศิลปอาชา และรัฐบาลของนายบรรหาร ศิลปอาชา กับรัฐบาลของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เป็นต้น ซึ่งก็เคยมีปัญหาในการระบุว่านายกรัฐมนตรีเดิม (Incumbent Prime Minister) หรือนายกรัฐมนตรีใหม่ (Prime Minister Elected) มีอำนาจหน้าที่แค่ไหนอย่างไรในช่วงก่อนการถวายสัตย์ปฏิญาณ โดยเฉพาะภารกิจที่สำคัญต้องมีการดำเนินการหรือตัดสินใจในช่วงเวลาดังกล่าว

3.2 ปัญหาการถวายสัตย์ต่อหน้าพระมหากษัตริย์ บทบัญญัติรัฐธรรมนูญกำหนดให้องคมนตรี คณะรัฐมนตรี และผู้พิพากษาและตุลาการต้องทำการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อหน้าพระพักตร์ของพระมหากษัตริย์เท่านั้น โดยมีเนื้อหาของถ้อยคำหรือคำกล่าวตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด แต่รัฐธรรมนูญมิได้กำหนดสถานที่ในการถวายสัตย์ปฏิญาณ การกำหนดสถานที่และวันเวลาเข้าเฝ้าเพื่อทำการถวายสัตย์นั้น ทางสำนักราชวังจะกำหนดและแจ้งประสานไปทางรัฐบาล ซึ่งส่วนใหญ่จะกระทำในพระราชวัง บางครั้งเคยมีการทำที่พระที่นั่งตำหนักทักษิณราชินเวศน์ หรือที่โรงพยาบาลศิริราช ในปลายสมัยรัชกาลที่ 9 ก็มี ที่สำคัญคือต้องมีผู้รับถวายสัตย์ปฏิญาณเท่านั้น คือ พระมหากษัตริย์ และจะกระทำต่อพระบรมฉายาลักษณ์ไม่ได้ และจะทำกับผู้แทนพระองค์ไม่ได้ ต้องทำกับต่อพระมหากษัตริย์ จึงใช้คำว่า ถวายสัตย์ปฏิญาณ

3.3 ปัญหาการกล่าวถ้อยคำถวายสัตย์ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ การปฏิญาณตนของคณะรัฐมนตรีได้กลายมาเป็นประเด็นถกเถียงกันภายหลังจากที่มีข้อสังเกตว่าในการเข้าถวายสัตย์ปฏิญาณซึ่งนำโดย พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ไม่ได้กล่าวถ้อยคำครบถ้วนสมบูรณ์ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญโดยรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 161 โดยขาดข้อความ “*ทั้งจจะรักษาไว้และปฏิบัติตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ*” กรณีดังกล่าวนับเป็นปมประเด็นครั้งแรกในการเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของไทย อันทำให้เกิดความเห็นต่อปัญหานี้อย่างมาก จึงมีการตั้งคำถามอย่างมากมายว่า การที่นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีกล่าวถวายสัตย์ปฏิญาณไม่ครบถ้วนตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดนั้นจะมีผลทำให้เป็นการกระทำผิดรัฐธรรมนูญหรือไม่ และมีผลให้รัฐบาลเป็นโมฆะหรือไม่ เรื่องนี้ต้องถือว่ารัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติไว้ในมาตราใดเลย ทั้งไม่เคยมีประเพณีการปกครองว่าต้องจัดการอย่างไรและมีความผิดประการใดหรือไม่

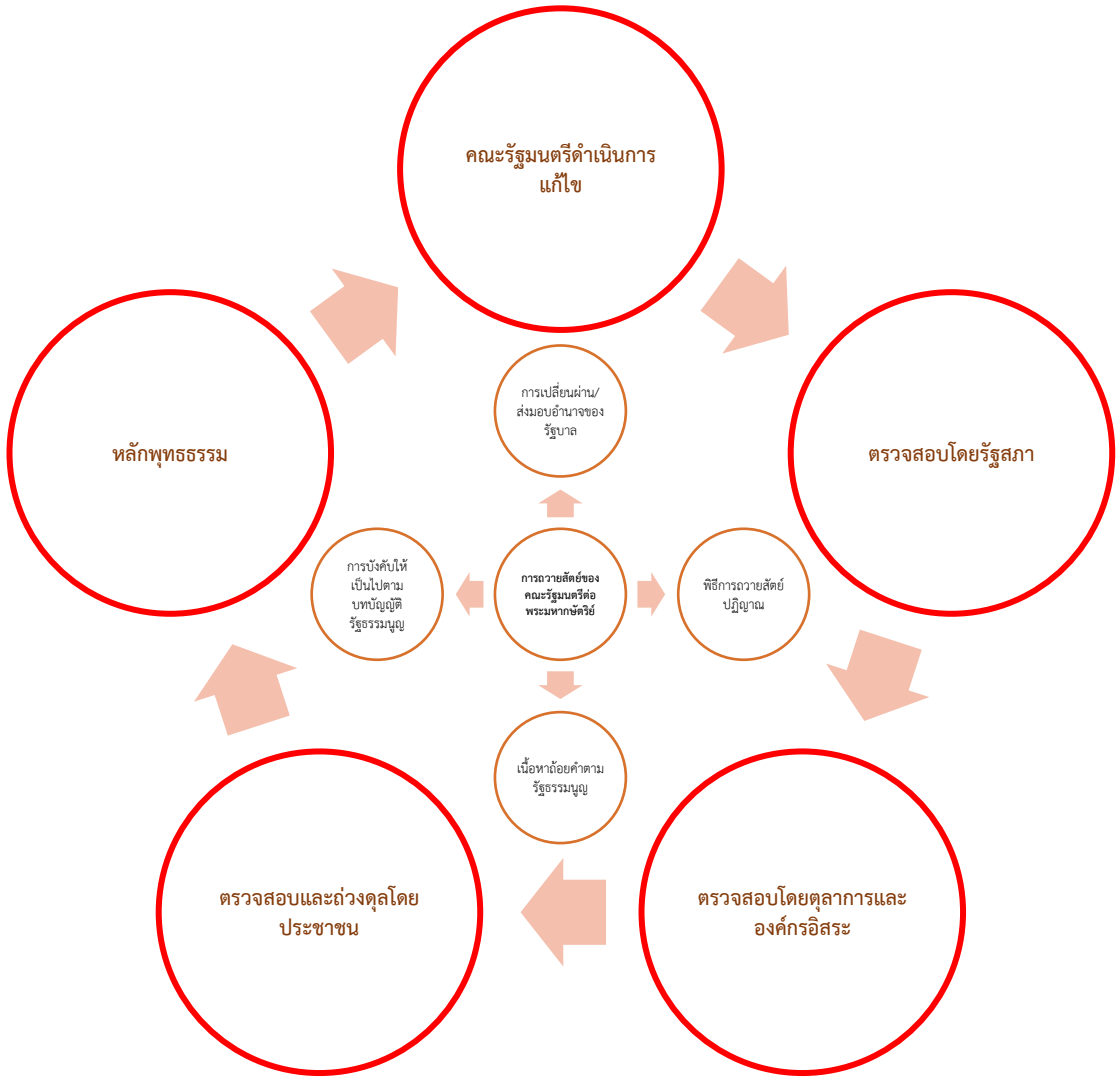
3.4 ปัญหาการบังคับให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ เมื่อเกิดปรากฏการณ์ของการถวายสัตย์ปฏิญาณไม่ครบถ้วนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าไม่รับคำร้องกรณีนี้ไว้พิจารณาเนื่องจากการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อ

พระมหากษัตริย์เป็นการกระทำทางการเมือง (Political Issue) ของคณะรัฐมนตรีในฐานะที่เป็นองค์การตามรัฐธรรมนูญฝ่ายบริหารในความสัมพันธ์เฉพาะกับพระมหากษัตริย์ อันอยู่ในความหมายของการกระทำของรัฐบาล จึงเกิดประเด็นคำถามว่ากลไกใดเหมาะสมที่จะจัดการกับปัญหาดังกล่าว

4. แนวทางการดำเนินการในกรณีเกิดปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามเงื่อนไขการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ของคณะรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยไม่ครบถ้วน แบ่งได้เป็น 5 แนวทาง ได้แก่ 1) การดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องโดยคณะรัฐมนตรี 2) กลไกการตรวจสอบโดยรัฐสภาและทางการเมือง 3) กลไกการตรวจสอบโดยศาลรัฐธรรมนูญ 4) กลไกการตรวจสอบโดยประชาชน และ 5) หลักพุทธธรรม โดยเฉพาะหลักอาชวชะ 6 ประการ ซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับการปกครองสำคัญหนึ่งในหลักทศพิธราชธรรม เพราะหากผู้นำปฏิบัติตนไม่ซื่อตรงไม่ซื่อสัตย์จะเป็นบ่อเกิดแห่งความประพฤติดุจจริตคิดมิชอบ และก่อให้เกิดความหวาดระแวงในชุมชนและสังคม หากผู้นำประพฤติตรงและปฏิบัติตรงต่อกันมีความจริงใจต่อกันและกันแล้ว ก็จะไม่ก่อให้เกิดความไว้วางใจ ยอมรับนับถือและสมัครสมานสามัคคี สังคมก็จะอยู่เย็นเป็นสุข ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับของงานวิจัยของ Jeffrey Toobin (2013) ใน “The Oath: The Obama White House and The Supreme Court” ที่อธิบายแนวทางการแก้ไขปัญหาในกรณีการสาบานตนหรือปฏิญาณตนผิดพลาดของผู้นำประเทศว่าเป็นความรับผิดชอบของผู้นำประเทศที่ต้องรีบเร่งแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อลดปัญหาในทางกฎหมายและความขัดแย้งในทางการเมืองที่อาจเกิดขึ้น และบทบาทของประชาชนในการตรวจสอบพฤติกรรมและการกระทำของผู้นำประเทศ นอกจากนี้ ยังอธิบายให้เห็นว่าแนวคิดการสาบานตนหรือถวายสัตย์ปฏิญาณของผู้นำประเทศเป็นหลักการสากลที่ยอมรับกันและสะท้อนหลักการความรับผิดชอบทางการเมืองของผู้นำประเทศ

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย สามารถสรุปในภาพรวมได้ตามแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการวิเคราะห์งานวิจัยเรื่องการถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามแผนภาพที่ 1 นั้น สามารถสรุปได้ว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและทรงใช้อำนาจอธิปไตยผ่านทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศและสอดคล้องหลักรัฐธรรมนูญนิยมตามหลักการสากล การถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ต้องดำเนินการก่อนเข้ารับตำแหน่งและ

มีผลการเข้าปฏิบัติหน้าที่ จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญนั้น การถวายสัตย์ปฏิญาณของ คณะรัฐมนตรีต่อพระมหากษัตริย์เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ต้องดำเนินการก่อนเข้ารับตำแหน่งและมี ผลต่อการเข้าปฏิบัติหน้าที่ และถือเป็นจุดเปลี่ยนผ่านการส่งมอบอำนาจระหว่างรัฐบาลชุดเก่า และชุดใหม่ ถ้อยคำการถวายสัตย์ปฏิญาณตนของคณะรัฐมนตรีสะท้อนหลักการสำคัญตาม รัฐธรรมนูญที่คณะรัฐมนตรีต้องให้คำมั่นแก่ประชาชนเจ้าของอำนาจอธิปไตย ดังนั้น การกล่าว ถ้อยคำการถวายสัตย์ปฏิญาณตนของคณะรัฐมนตรีต้องกล่าวให้ถูกต้องและครบถ้วน และ กำหนดให้คณะรัฐมนตรีเป็นผู้พิทักษ์รัฐธรรมนูญ โดยทำหน้าที่ประกันความมั่นคงแห่ง รัฐธรรมนูญ ซึ่งที่ผ่านมาเคยเกิดปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามเงื่อนไขการถวายสัตย์ปฏิญาณต่อ พระมหากษัตริย์ไม่ครบถ้วนอยู่บ้าง เช่น การพิจารณาจุดเปลี่ยนผ่านการส่งมอบอำนาจของ รัฐบาล การถวายสัตย์ต่อหน้าพระมหากษัตริย์ การกล่าวถ้อยคำถวายสัตย์ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ และการบังคับให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งปัญหาดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อการบริหาร ราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีแล้วแต่กรณี รวมทั้งอาจกลายเป็นทั้งประเด็น ปัญหาทางกฎหมายหรือทางการเมืองด้วย หากไม่ดำเนินการป้องกันหรือแก้ไขให้ถูกต้องและ เหมาะสม อนึ่ง หากมีปัญหาในการปฏิบัติตามหลักการและขั้นตอนตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยไม่ครบถ้วนนั้น งานวิจัยนี้จึงนำเสนอแนวทางแก้ไข ดังนี้ คณะรัฐมนตรี ควรดำเนินการแก้ไขการถวายสัตย์ปฏิญาณตนให้ครบถ้วน หากเกิดข้อบกพร่องหรือผิดพลาด หรือรัฐสภา ศาลรัฐธรรมนูญ หรือองค์กรอิสระอาจทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการตรวจสอบและ ถ่วงดุล การไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ และที่สำคัญคือประชาชนควรต้องมีบทบาทใน การตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีว่าปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาหรือไม่ตามระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

อนึ่ง หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีต่อ พระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ยังสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม คือ อาชวะ (ความซื่อตรง) ในหลักทศพิธราชธรรม ซึ่งประกอบด้วย 1) ความซื่อสัตย์ต่อ พระมหากษัตริย์และประชาชน 2) ความซื่อสัตย์ต่อสัจจะวาจา 3) ความซื่อตรงต่อเวลา 4) ความ ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ 5) ความซื่อสัตย์ต่อประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน และ 6) ความ ซื่อสัตย์ต่ออุดมการณ์ของตน

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “การถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย” มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. พิธีการถวายสัตย์ของคณะรัฐมนตรีในครั้งแรกอาจจัดให้เป็นพิธีการอย่างเป็นทางการ ต่อหน้าสาธารณะเพื่อแสดงถึงการเข้ารับตำแหน่งของคณะรัฐมนตรีครั้งแรกและมีกรนโยบาย

รัฐบาลต่อสาธารณะลักษณะทานองเดียวกับพิธีสาบานตน/ปฏิญาณตนของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา

2. รัฐบาลควรจัดให้มีพิธีการแถลงนโยบายรัฐบาลต่อสาธารณะต่อประชาชนหลังจากเข้าเฝ้าถวายสัตย์แล้วเพื่อแสดงออกถึงเกียรติยศและความสง่างามของสถาบันทางการเมือง และเป็นการเคารพและให้เกียรติกับประชาชน รวมทั้งเสริมสร้างความเป็นหนึ่งเดียวในชาติ เพราะการจัดเป็นพิธีการอย่างเป็นทางการต่อสาธารณะให้ประชาชนเห็นและรับรู้อย่างกว้างขวางจะสร้างความเชื่อมโยงสถาบันพระมหากษัตริย์ คณะรัฐมนตรี และประชาชนเข้าด้วยกัน และยังเป็นการหลอมรวมให้ประชาชนและสถาบันทางการเมืองรู้สึกร่วมกันและมีประวัติศาสตร์ร่วมกันอันเป็นการสร้างความเป็นปึกแผ่นของชาติ

3. การสร้างกลไกในการตรวจสอบและบทลงโทษสำหรับการละเมิดหรือฝ่าฝืน บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในกรณีองค์กรหรือสถาบันจงใจไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของการถวายสัตย์ปฏิญาณให้ครบถ้วน รวมทั้งมาตรการแก้ไขข้อบกพร่องกรณีไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติตาม รัฐธรรมนูญกรณีที่เกิดจากความไม่ตั้งใจหรือผิดพลาดบกพร่องเพียงเล็กน้อย เพื่อให้เกิดความชัดเจนและลดความขัดแย้งทางการเมืองที่อาจเกิดขึ้น โดยเฉพาะการกำหนดให้ถ้อยคำที่กล่าวถวายสัตย์ปฏิญาณถือเป็นคำมั่นสัญญาต่อประชาชนและเป็นพันธะทางการเมืองที่อาจนำมาสู่เหตุการณ์ถอดถอนออกจากตำแหน่งได้และเปิดอภิปรายในรัฐสภาเพื่อเรียกว่าความรับผิดชอบทางการเมืองของผู้นำได้

4. รัฐบาลและสถาบันทางการเมืองที่เกี่ยวข้องควรสร้างความตระหนักแก่ประชาชนถึงความสำคัญของการถวายสัตย์ปฏิญาณและการปฏิญาณตน เพื่อให้ประชาชนจะได้ติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ที่ถวายสัตย์ปฏิญาณและผู้ปฏิญาณตน เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบทางการเมือง

5. ผู้มีหน้าที่ถวายสัตย์ปฏิญาณและผู้ปฏิญาณตนต้องเคารพและรักษาคำมั่นสัญญาที่ตนเองให้ไว้ โดยยึดมั่นตามถ้อยคำที่ถวายสัตย์ปฏิญาณหรือให้คำมั่นไว้ พร้อมประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม เพื่อจรรโลงหลักการนี้และสะท้อนถึงค่านิยมอันดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของไทย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนหรือพิธีการถวายสัตย์ปฏิญาณควรจัดให้มีคู่มือการปฏิบัติที่มีความชัดเจนและชี้แจงผู้เข้าเฝ้าถวายสัตย์

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนหรือพิธีการถวายสัตย์ปฏิญาณควรมีแนวทางในการตรวจทานและทักท้วงการกล่าวถ้อยคำตามคาปฏิญาณที่อาจกล่าวไม่ครบถ้วนหรือผิดพลาดรวมทั้งการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในระหว่างพิธีกรรมดังกล่าว

3. รัฐบาลควรให้ความรู้และรณรงค์หลักการของการถวายสัตย์ปฏิญาณและการปฏิญาณตนให้เป็นค่านิยมที่ดีในสังคม เพื่อสร้างบรรทัดฐานและค่านิยมที่ดีอย่างมีเหตุมีผล

เพราะเป็นการเสริมสร้างคุณธรรมที่รักษาคำมั่นสัญญาของตนเองตามหลักอาชวะ 6 และหลักธรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง

4. รัฐบาลควรให้ความรู้และแรงจูงใจเกี่ยวกับหลักการของถ้อยคำในการถวายสัตย์ที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญให้แก่ประชาชน เช่น การจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน และการพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ให้เกิดเป็นค่านิยมทางสังคมและอุดมการณ์ทางการเมืองที่ดีในสังคมไทย ซึ่งเพราะหลักการดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการของระบอบการปกครองประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และเป็นค่านิยมที่ทั่วโลกให้การยอมรับ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่องการถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีในเชิงประวัติศาสตร์โดยเปรียบเทียบรัฐธรรมนูญและพิจารณาสถานะและวัฒนธรรมทางการเมืองในแต่ละยุคสมัย
2. ควรวิจัยเรื่องการถวายสัตย์ปฏิญาณขององค์กรหรือสถาบันทางการเมืองอื่น เช่น องค์กรคณะมนตรี ผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ศาลและตุลาการ เป็นต้น โดยอาจศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์ เชิงสถาบัน เชิงนิติศาสตร์ หรือเชิงรัฐศาสตร์ในมิติอื่นๆ
3. ควรศึกษาวิจัยเรื่องการถวายสัตย์ปฏิญาณของคณะรัฐมนตรีเปรียบเทียบกับการปฏิญาณตนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา
4. ควรศึกษาวิจัยเรื่องการปฏิญาณตนของพระมหากษัตริย์หรือผู้นำประเทศโดยเปรียบเทียบสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์และระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
5. ควรศึกษาวิจัยเรื่องการปฏิญาณตนและบทบาทของผู้นำประเทศเปรียบเทียบกับบริบทของประเทศต่างๆ ในแต่ละรูปแบบการเมืองการปกครอง

เอกสารอ้างอิง

- เจษฎา พรไชยา. (2543). *พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ตามกฎหมายและธรรมเนียมปฏิบัติทางรัฐธรรมนูญ: ศึกษาเปรียบเทียบประเทศอังกฤษและประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฐากร ศิริฤทธิ์วัฒนา. (2560). การประกันความมั่นคงแห่งรัฐธรรมนูญ. *วารสารวิชาการวิจัยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ*, 7(2), 23-35.
- ธัญญา พิชา โรจนะ. (2550). *พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาในสังคมไทย จนถึง พ.ศ. 2575* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2538). *กฎหมายมหาชน เล่ม 3 ที่มาและนิติวิธี*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.

- ปวริศร เลิศธรรมเทวี. (2561). *การนำประเพณีในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมาใช้ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีรัฐธรรมนูญ*. (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- วิกานดา เกียรติมาโนชญ์. (2558). *รูปแบบและหน้าที่ของการสถาบันและสาปแช่งในวาทกรรมการเมืองไทย*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์เพื่อการสื่อสาร). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิชณุ เครืองาม. (2554). *หลังม่านการเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2562). *ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบรายมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2562). *ข่าวสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2562 วันพุธที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2562*. สืบค้น 2 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <https://www.isranews.org/isranews-news/80348-isranews-80348.html>
- สุชาติา เรื่องแสงทองกุล. (2560) *การกระทำทางรัฐบาล และปัญหาการตรวจสอบการกระทำทางรัฐบาล*. (ดุขฎีนิพนธ์นิติศาสตรดุขฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Toobin, J. (2013). *The Oath: The Obama White House and The Supreme Court*. New York: Doubleday.